ՏԻՐԱՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 713 — Կ. ՊՈԼԻՍ, ՈՒՐԲԱԹ, 1899 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 19–3 — 21 ՇԻՒԱԼ 1316 — 19 ՇՈՒՊԱՔ 1314 — Գ. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 713

20 ՓԱՐԱՅ

Բիւզանդիոն

20 ՓԱՐԱՅ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԻՆ
ԹԻՒԶԱՆԴ ԳԷԶԵԱՆ
PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 – 25.
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ Ք

ԿԷՍ—ԼԵԶՈՒՆԵՐԸ

Աշխարհս կրթութեան վրայ յօդուածներու մէջ, անցեալ օր դիտողութիւն կ'ընէինք թէ մեր իգական նախակրթարաններու մէջ փոխանակ եւրոպական լեզուի մը թերի ուսուցման, աւելի ազէկ չէ՞ր ըլլար այնքան հոգ տանիլ ազգային կենդանի լեզուին որ անիկա ըլլար իգական գործի մը հայթայթման ու բարոյական զարգացման։

Այս կարծիքն արդարացնելու համար, կ'բաւէ ուշադրութիւն հրաւիրել սո՛ւ իրողութեան վրայ թէ քանի մը լեզուներ կիսատ գիտցողներն իսկապատրաստ՝ նուազ զարգացած վիճակ մը կ'ունենան՝ քան միայն մէկ լեզու հիմնակէտ և գրականօրէն գիտցող ու վարժեալները։

Լեզուի մը գիտութիւնն այնքան միայն կ'ծառայէ մտքի մշակման որքան մինչ և դիւրութիւն տայ նոյն լեզուով գրուած գրքերը մայրենի լեզուով գրուածներուն չափ սահուն կերպով կարդալու, ըմբռնելու և «վարաբեր»։ Գիրք կարդալուն մեծագոյն գըժուարն հանգոյնն է, հեղինակին իմաստներն ըմբռնիլնէն է։ Գիրքն այն ատեն մեծ արեւակայի է, լաւագոյն մտերիմն է, որովհետեւ իր պարունակութիւնը նոյնքան դիւրամատչելի են որքան բաղեկամի մը, մտերիմի մը խօսակցութիւները։ Մտքին էն մեծ ուժն է հեղինակ մը հասկնալով կարդալը։ Ըլլայ վէպ, պատմութիւն, գիտութիւն, քննադատութիւն, նկարագրութիւն կամ իմաստասիրութիւն, երբ գրքին մտքին միջնէ անարգել հաղորդակցութիւն մը կայ, այն հաղորդակցութիւն չուտով պիտի փոխուի մտերմութեան։ Եւ եթէ բաւական խելք ունենանք լաւ ընտրութիւն ընելու կարգացուելիք գրքերուն, չատ բնական երեւոյթ մ'է որ գրքերու հետ այս սեռ մտերմութիւն ծագատեսը կերպին ներգործէ մեր մտքին, որմէն ու մեր անհօգտին կեանքին վրայ։

Բայց իմացական վայելքներուն այս մեծագոյնն, որ թէ՛ հարուստին թէ աղքատին դիւրամատչելի է, կարելի կ'ըլլայ այն պայմանով միայն որ գրքին լեզուն ազէկ սովրուած ըլլայ։ Ապա թէ ոչ, ամենքնքս մը կ'դատնայ կարդալ այնպիսի գրքեր ուր ամէն տողին մեր դէմը կ'ելնեն բառ մը, տառ մը, դարձուած մը զոր չենք հասկնար, կամ լաւ չենք թափանցեր իմաստին։

Սմենքս ալ կ'խոչնք որ երբ այս կամ այն օտար լեզուով մեր հաշուոյն գրքեր կարդալ սկսանք, երկար ատեն չենք կրնար բառարանը ձեռքէ ձգել։ Բայց նաեւ գիտենք որ այս կերպով տիրացանք այն լեզուներուն միայն ուրոց գէթ տարերքն ու քերականութիւնը իմանալով դաս տրուած էին մեզ, կամ մեզ արտօրէ կարգի յարաւմ մը ցուցած ենք այն լեզուին, մեզ համար ո՛չ միայն մտքի զարդ մը, այլ և ապագայ ապրուստի միջոց նկատելով զայն։ Ապա թէ ոչ, կ'տիրենք նաեւ մեր դասընկերներէն չատեր որք դպրոցի մէջ այնքան հոգ տարած չըլլալով, կամ միայն իրենց առած դասերով բաւականացած ըլլալով, յետոյ բոլորովին մոռցան իրենց ստիքան քիչ մը գաղղիերէնէն կամ անգլիերէնէն, նէ։ Ասոնց համար լոկ ժամավաճառութիւն եղան օտար լեզուին պատերը դպրոցի մէջ։

Ի բաց առեալ այն հարուստ աղջիկներն որք «սալօնի օրիորդներ» ըլլալու կ'պատրաստուին, ի բաց առեալ նաեւ այն աղջիկներ որք վարժուհի պիտի ըլլան, [և որոց համար լոկ նախակրթարանի ընթացք մը չի բաւեր արդէն], աղջկանց նախակրթարաններու մէջ օտար լեզուներու ուսանողութիւնը ինչ՞ղանի համար կրնայ ըլլալ եթէ ոչ անոնց մտաւոր զարգացման օգնելու համար։

Գաղղիերէնն որ մեր իգական վարժարանաց մէջ կ'ուսանողաբ՝ լոկ զարդի համար է մինչեւ հիմա։ Խիստ հազուագէպ է տեսնել աղջիկ մը որ լոկ հայ նախակրթարանի մը աշակերտած ըլլայ և սահուն կերպիւ գաղղիերէն գիրք մը կարդայ հասկնայ։ կամ՛ ուելի բարձր վարժարան մը յաճախած է այնպիսին, կամ մասնաւոր վարժուհի ունեցած է, և կամ արտօքոյ կարգի ուշիմութիւն և ուսումնասիրութիւն։— Բայց այս զարգեղչն գաղղիերէնը կամ անգլիերէնը բոլորովին ուելորդ է աղքատիկ դասու աղջկանց համար որք մեծամասնութիւնն են։—կ'ծնայ ուրեմն եւրոպական չգիտէ դասերուն միւս օգտակար, այն է՝ անոնց քաղաքակրթիչ ազդեցութիւնը։ Բոլոր դայտալ անհարթելի կ'ըլլայ ձեռք բերել, քանի որ աղջկանց նախակրթարաններու մէջ ո՛չ այնքան ժամանակ կ'տրուի, ո՛չ ալ այնքան պէտք մը կ'յատկացուի օտար լեզուի։ Շատ տեղ ձեւական դաս մ'է լոկ։ Ինչքինքնիս խաբելու և ծնողաց աչքին փոշի նետելու միջոց մ'է։

Բայց մեզ կ'ըսենք թէ վերջ տանք այս ինքնախաբութեան։ Վարժուհի ըլլալ ուզողներուն համար գատ դասընթացք մ'ունենանք, յօրում օտար լեզու մ'ալ գանաք, բայց առ հասարակ մեր ժողովրդային նախակրթարանաց մէջ ազգային լեզուին միայն ոյժ տանք։ Այս լեզուն ալ ո՛չ միայն քերականօրէն այլ եւ գրականօրէն դաս տանք, աղջիկներուն պզտիկուց վայելել տալով հայ և օտար գրականութեանց ընտիր ընտիր հատուածները, որք անոնց միտքն ու սիրտը պիտի ազնուացնեն, և անոնց պիտի ներշնչեն սէր գրքերու վրայ, գպրութեանց պէտն, և մարքի վայելքներէն համ առնելու վարժութիւնն ու սովորութիւնը։ Այն ատեն կ'ունենանք աղջիկ ընթացաւարտներ նախակրթարանի որք բաւական զարգացած մըտքի տէր կ'ըլլան, գէր ի վեր քան հիմնական կէս-լեզուս աղջիկներն, որք հայերէնը կիսովին գիտեն միայն, ինչպէս կէս-լեզու գաղղիերէն մը կը խօսին, իսկ գաղղիերէն կամ անգլիերէն գիրք մը հասկնալով կարդալ՝ բնա՛ւ։ Այս կէս—լեզու աղջիկներուն մէջէն յառաջ կուգան մեր ընտանեկան յարկերուն ներքեւ բաղձօղ բարգաւառող իմաստակուհիները, որք առանձնաւորութիւնն, յոյս և ապառաժող իմաստասիրուհիները, որք ամենուին յոյս չեն տար ժրագիտս, համեստ և պարտաճանաչ մայրեր ըլլալու,—մայրեր որոց միտքն ու սիրտը լեցուն ըլլան, որոց նկարագիրն ազնուացուցած, զօրացուցած, բարձրացուցած ըլլան ընտիր և խելահաս ընթերցումներ, և որք պատրաստուած ըլլան սիրով սանձելու իրենց զաւակներուն բարոյական կրթութիւնն և իմացական առաջին կրթութիւնը։

ՀԱԿԱԿԱՃԱՌ[*]

ԱՏԵՆԱՊԵՏ — Վէր Սենոբ վէննացի
ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ — Պարոյր Նոյեանեանի

Ատենապետ.— Դո՛ւք, Պարոն Գոյ Գիր Մարֆ Գո՛ր, պատճառ կ'ըլլաք կոր միշտ ատենաբաններուն՝ խնդրէն չեզեղլու.... Ներեցէք ինձ հարցնել, հրաւիրագրո՞վ եկաք հոս...

Հանուար Եան-Թոաֆան.— Ես հետս բերի. իմ պաշտպանեալներէս է. չէ՞ որէտէն Երէկն երեսասարդ մըն է, ինչպէս որ կ'տեսնէք կոր...

Ատենապետ.—Միայն թէ դուք ի՞նչ տիտղոսով եկաք այս Գրական գումանման ներկայ գտնուելու...

Հանուար-Եան-Թոաֆան.— Թազական Խորհրդարաններու մէջ երբեմն կ'ըրտաւած, ըսեն որում տաճարի մը չըլլափակին մէջ կ'գտնուին խորհրդարանք. իսկ աշխարհաբար կ'բարկանամ վարժուհիներուն, որոնք ֆէյէրնին ու չինեճնին վարժապետներուն ցուցնելու համար կուգան դպրոց...

Ճէն Ճակոբ.— Ես էֆէնտիին ուէկ ուտանաւորն ալ տեսած եմ Բերայի թատրոնին հրդեհին վրայ, եթէ լաւ կ'յիշեմ, Ոտանաւորը գրաբար էր, դիմացը... գաղղիերէնը գրուած. ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ էֆէնտին գրաբարեան մըն է, և աշխարհաբարին անհաստատութիւնը անուղղակի կը քննադատէ, հաստատուած աշխարհաբար լեզու մը՝ այսինքն ֆռանսերէնը՝ գործածելով աշխարհաբարի տեղ։ Հայր Ատենապե՛տ, էֆէնտին եթէ կիրք ելլայ և սկսի խօսիլ, կը տեսնէք այն ժամանակ որ մեր անուանի գրագէտներէն ու լեզուագէտներէն չատերուն վարպետը կոչուելու արժանի է. և խօսելու արագութեան նր հասնող մարդ չի կայ մեր մէջ։ Եան-Թուֆեան-Հանուր ո՛րքան խօսքի, նո՛յնքան ալ գործի մարդ է։ Կարտպետին դէմ կրօնամոլ կ'ըլլայ, վարդապետին դէմ ազատամիտ. բանական է որ այսերը ուռենան ու աչուըները խոչորնան։ Այդ այուըները կայծակները կ'արձակեն այն ժամանակ. բերանը լեռնակուտակ կոհակ մըն է՝ որուն փրփուրն իրմէ մղոն մը հեռու կեցողը կ'զգայ քիթին բերնին վրայ։ Դարուս էն մեծ գլուխներուն ալ յատկանշական յատկութիւնն ունի,— հակասական է. կամայական տնօրինութիւններ կ'ընէ, ու այնուհետեւ ընդարձակ համարատուութիւն։ Վիճաբանութեան ջերմ կողմնակից է, բայց վճռներէն անդառնալի կ'ուզէ որ ըլլան...

Գոր Գիր Մարֆ Գոր.— Բերանդ պագնեմ, Ճին Ճակո՛բ։ Այդ մեծ մտքդ ճանչցող մը կայ է եղեր ազգին մէջ...

Ճէն Ճակոբ.—Մեծ անձնասրութիւնք պէտք է որ ամենէն ալ առ հասարակ ճանչցուին...

Պարոյր Նոյեանեան.— կ'մռնամ, Տէ՛ր, որ մենք հոս լեզուի խնդրոյն համար միացած ենք, և ո՛չ ներկայացնելու Ազգին գործիչները՝ որոնք ներկայացուելու պէտք չունին արդէն...

Ճէն Ճակոբ.—Ես Տօքթ. Սաթիրանեանի ու կարգ մը հրապարակագիրներու նման ինծի եզած իրաւացի գիտողութեան մը՝ թշնամանքով ու լուտանքով չեմ պատասխաներ։ Արդարև, անզգալապէս խնդիրն կ'չեղքիք կոր միտս..., «Ամէն չարիք քերականութեան չգոյութենէ կ'ծագի» ըսին ժամանակաւ իմաստունք. հապա չեղուէմ, ճապաղուէմ ծագած չարիքներ...

Ճէլեցած Փաշան.—Դուք քերականութեան մը պէտքը հռչակելով՝ միտքերնիդ Հզօրագիր քննադատել չէ՞ր...

Ճէն Ճակոբ.—Ո՛չ երբեք, Պարոն Ճիգուցա՛ծ...անթափա՛նց... Հերի՛ք մեր ենթակէտերուն զոհ ըլլիք ատ ան, հերի՛ք զեղծած պարկեշտ գործիչներու ուղղամտութիւնէն. դուք ու եղբայրնիդ, որ ենթակայութիւնները մերժել, եթէ պիտի փութան ձեռքս սեղմել որ պատուելիներն այս կաճառէս դուրս հանեցի։ Եւ, օրակարգին անցնելով, կ'ինդրենք որ մեծամտութիւնը զերազանցող որք գիշեր ցերեկ Ձեր սիրտը կը կրծէ՝ զձեզ կ'դրդէ ո՛չ ուղղակի յարձակելու փոխարէնն ու թիֆոյէի հեղինակին դէմ, այլ կա՛մ միամիտներ իբրեն դէմ մեզի գործիք ընելու կա՛մ թշնամանք գանելու իր բարեկամներուն ու հիացողներուն խօսքերուն մէջ...։ Լեզուի խնդրոյն վրայ Ձեր կարծիքը յայտնեցէք, տեսնե՛նք։ Լուսթիւն կը պահե՛ք. քանի՛ք ք՛չէ, բարոյապէս ու մտաւորապէս...

Ատենապետ.— Մօտը կէմլէյիկցի Տղամտենց Տէր-Կարապետեան Արեւմտահայ-Հայրապետեան Արեւելեան-Ամիրայից Պատուելիին է...

Տղամտենց Պատուելի.— [Մեծապոյծ բռնկի աչ ուժէն բլնամարն ու ցոցմամբին դէպ դէպ] Խնդիրը կարծեմ զանց ժամանակին։ Այնպէս որ առաջուր կ'ուսանողներ՝ խնդրէն չեզեղլու.... Ներեցէք ինձ հարցնել, հրաւիրագրո՞վ եկաք հոս...

Հանուար Եան-Թոաֆան.— Ես հետս բերի. իմ պաշտպանեալներէս է. չէ՞ որէտէն Երէկն երեսասարդ մըն է, ինչպէս որ կ'տեսնէք կոր...

Ատենապետ.—Միայն թէ դուք ի՞նչ տիտղոսով եկաք այս Գրական գումանման ներկայ գտնուելու համար։ Դարարը կամ աշխարհաբար ի՞նչ ալ խօսատա...

Հանուար-Եան-Թոաֆան.— Թազական Խորհրդարաններու մէջ երբեմն կ'բրտաւած, ըսեն որում տաճարի մը չըլլափակին մէջ կ'գտնուին խորհրդարանք. իսկ աշխարհաբար կ'բարկանամ վարժուհիներուն, որոնք ֆէյէրնին ու չինեճնին վարժապետներուն ցուցնելու համար կուգան դպրոց...

Ճէն Ճակոբ.— Ես էֆէնտիին ուէկ ուտանաւորն ալ տեսած եմ Բերայի թատրոնին հրդեհին վրայ, եթէ լաւ կ'յիշեմ, Ոտանաւորը գրաբար էր, դիմացը... գաղղիերէնը գրուած. ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ էֆէնտին գրաբարեան մըն է, և աշխարհաբարին անհաստատութիւնը անուղղակի կը քննադատէ, հաստատուած աշխարհաբար լեզու մը՝ այսինքն ֆռանսերէնը՝ գործածելով աշխարհաբարի տեղ։ Հայր Ատենապե՛տ, էֆէնտին եթէ կիրք ելլայ և սկսի խօսիլ, կը տեսնէք այն ժամանակ որ մեր անուանի գրագէտներէն ու լեզուագէտներէն չատերուն վարպետը կոչուելու արժանի է. և խօսելու արագութեան նր հասնող մարդ չի կայ մեր մէջ։ Եան-Թուֆեան-Հանուր ո՛րքան խօսքի, նո՛յնքան ալ գործի մարդ է։ Կարտպետին դէմ կրօնամոլ կ'ըլլայ, վարդապետին դէմ ազատամիտ. բանական է որ այսերը ուռենան ու աչուըները խոչորնան։ Այդ այուըները կայծակները կ'արձակեն այն ժամանակ. բերանը լեռնակուտակ կոհակ մըն է՝ որուն փրփուրն իրմէ մղոն մը հեռու կեցողը կ'զգայ քիթին բերնին վրայ։ Դարուս էն մեծ գլուխներուն ալ

[*].—Շար. երեկի թիւէն։

Գոր Գիր Մարֆ Գոր.—Հա՛յր Աստենապետ, լեզուի խնդրէն չենք չեզեղլու կոր։ Դարբնոցապետը թէ՛ ուղղամտական է թէ՛ իրաւաբան, հարցուցէք Նորին Աղնուութեան...

Աբէնաղեան (Գեղասէ).—Ասանկ ժողովո՛չ վարած էի ո՛չ ալ կ'ուզէի վարել այսուհետեւ, ինչ գիտով ինչ պատուով ալ ըլլայ.... [Բոլորը] Ծօ՛ք Մեծլոք վարդապետին է...

Մեսրոպ Վարդապետ.—Բանի որ կաթողիկոսական խնդրոյն վրայ խօսք եղաւ, որ ա՛յնքան անճուկ կապակցութիւն մ'ունի լեզուի խնդրոյն հետ, եթէ պատահաբար Ախուրեան Ներսէ՝ պիտի ուզեմ Պալաճէնեանի ուղղագրութիւնը։ Պէտք է Պոլսէնկա գրել և արտասա...

Գոր Գիր Մարֆ Գոր.—Ա՛յո՛, արտասանման է. Պէլռեֆիատանի սահմանա կից երկիր մըն է տաիկայ։ Բայց Աչխարհագրութեան մանագէտն ես եմ, և Մեծլոք վարդապետին կ'արգիլեմ թոսիլ Պէլռեֆիատանի կամ Պոլժէնկայի վրայ...

Տղամտենց Պատուելին ու Եփեֆեան Պատուելին Սրտերին երկու հակինգեայ դռռաներէն դուրս կ'ելնեն, գոչելով բարեացայտ Ա՛ խնդ ճանաչողութիւն է...

Գոր Գիր Մարֆ Գոր [Աքաղաղի մը պէս քամին ու գլուխը վեր բաձգած՝ նեղելով և կապոյտ ակնոցին տակէն ամենէն չարաճճի քաժիծաղն ուրուագրելով]. Տե՛ս քո իմ, կանխա՛ կ'յայտարարեմ որ՝ որոշած եմ մեծայարգ կաճառակալներ ուրախացուցիչ ընելու զիս, որ ենթակայութիւնները մերժել, եթէ պիտի փութան ձեռքս սեղմել որ Պատուելիներն այս կաճառէս դուրս հանեցի։ Եւ, օրակարգին անցնելով, կ'ինդրենք որ մեծամտութիւնը զերազանցող որք գիշեր ցերեկ Ձեր սիրտը կը կրծէ՝ զձեզ կ'դրդէ ո՛չ ուղղակի յարձակելու փոխարէնն ու թիֆոյէի հեղինակին դէմ, այլ կա՛մ միամիտներ իբրեն դէմ մեզի գործիք ընելու կա՛մ թշնամանք գանելու իր բարեկամներուն ու հիացողներուն խօսքերուն մէջ...։ Լեզուի խնդրոյն վրայ Ձեր կարծիքը յայտնեցէք, տեսնե՛նք։ Լուսթիւն կը պահե՛ք. քանի՛ք ք՛չէ, բարոյապէս ու մտաւորապէս...

Աբէնաղեան.— Ես ժամ մըն է կարգի կ'սպասեմ որ, Ատենապետ Հա՛յր Սուրբ...

Գոր Գիր Մարֆ Գոր — Ասօք չունի, Ատենապետ Հա՛յր. առանց ինչ արտօնութիւն խնդրելու համարձակած է Աչխարհագրութիւն հրատարակել և... ոտանաւո՛ր...

Մեսրոպ Վարդապետ խօսքին կարգը հաճութեամբ կուտայ «Նորահաս գրագէտին առ ի խրատոյս»...

Աւետեան.— Կամուրջին վրայէն կ'անցնէի որ [Փոքրա՛ Գափոճ հայերէն], — դիմաց անցնող ամէն մարդ անցաւար՝ կամուրջէն դիմաց կ'անցնի ամեն օր [Լաթալեան հայերէն],—իմ տատա՛ զաւակութեան վարպետս է Տը Պոնվիլ Թէատոր, — ըսելիք ունի՞ք ատոր,— Գաղղիացի բանասեղծն այն նշանաւոր, — որ միւս բանասեղծներէն կ'զանազանի այն նշանաւոր—...

Ճէն Ճակոբ.—Ահա՛ գալ դարասկիզբի Հայոց աչխարհաբար լեզո՛ն...

Աւետեան [Շարունակելով].—Այս յօդուածս յարուցեալ Թերթը վազուն թուով,— կ'ծիծաղի՞ս, Պարո՛ն, դու ո՞վ.—իմ այս սրախօս՝ հեգնախառն՝ ինքնատիպ յօդուածս վաղը,—երբ սրդէն խօսած է աքաղաղը,—արեւելի երեւելի Թերթին մէջը պիտի,—կ'հարցունէ՞ք եաչէ՞, —պիտի հրատարակուի յօնք և ընքուի...։—Մտանաւոր կերպով այսօր,— ծանուցուեցաւ. ափսոս ո՞ր,— մինակ մէկ անուն ամբողջ գլխագիր տպուեցաւ,—ի՞նչ մեծ կորուստ ի՞նչ մեծ ցա՛ւ—...

Գոր Գիր Մարֆ Գոր. — Կ'արգիլեմ, քովը բժիշկ չէ՞ պիտի երթայ. Թո՛ղ սատկանայ իր ցաւ, իմ Աչխարհագրութեան մեծամասն գողցա՛ւ...։ Սկրազան Պատրիարքին բզզոքագիր պիտի տամ...

Ճէն Ճակոբ.—Լմնցա՛ւ...։

ԴՐԱՍԱՒՐ ԱՏՈՄ

[Մնացեալը վաղը։]

ԲԱԽՏԻ ԹՈՒՂԹԵՐ

Ա՛ յարքայ Թղթակից «Բիւզանդիոն»ի Թոռաքաղ

Գերմանիա Բուժելիի երկաթուղեաց արժէքուղթերէն 100՝ և ըստ մնացը 200 հազար հատ միայն ընդունած և չնչին տուրք մ'առնելով դրոշմած է զանա ժամանակին։ Այնպէս որ այս տոզերը գրողը 15–16 տարի առաջ վէկտակէս փր. տարբերութեամբ չատ գնած և ծախած է։ Ալ անիկ վերջը Գերմանիա ոչ մէկ հատ ընդունած է և ոչ ալ մէկ հատ յետ այսորիկ կ'ընդունի, և ոչ ալ նորէն տուրք առնելով կ'դրոշմէ։ Ալ միայն ինչ քանակութեամբ որ դրոշմած է Գերլիհի Սթռաթանը ժանելու համար, այն գաղտնաժողները միայն և միայն կրնան գնելիլ և ծախելիլ, կամ միայն անոնց վրայ կրնայ գործառնութիւն ըլլալ նոյն Սակարանին մէջ։

Բայց որովհետեւ Բուս. երկաթուղեաց արժէքուղթերն ամէն տեսակէտով և նոյն իսկ իրենց վիճակահանութիւնով է՛ն նպաստաւոր և կարևորագոյներէն են, և Պերլինի մէջ ալ մանաւանդ, ոչ միայն բուն մոյթ-արժէքուղթերն՝ այլ ատոնց բանաստատուները կ'փնտռուին, հետևաբար պէտք էր աւելի էան մը արժէքին, ինչպես որ ալ հետզհետէ արժեցին և եղաւ ժամանակ մը ուր մինչև 33-34 ֆր. աւելի արժեցին գերմ. դրոշմը —Ամմանիա թէմպռըսի — կրող արժէքուղթերը։ Եւ հիմա գոյնս կամ այլ ուր տեսնուածներնէն Պերլին գացած և եկածներն են. որք միայն դարձեալ երբ ուզուի, կրնան զրկուիլ ի Պերլին և հոն արժել 117-118 տար., մինչ միւսները, այսինքն առանց գերմ. դրոշմի եղողները, Դանզթիոյ կամ Բարիզի Սակարանին մէջ կ'արժեն 117-118 ֆր. միայն օրուան սակով։

Իսկ Թերի է այն կարծիք թէ Գերմ. կառավարութիւնը պարգևատուր Թուղթերուն չրջաբերութիւնն արգիլած ըլլալուն համար այն արժէքուղթերն հոն՝ Գերմանիա՝ աւելի կ'արժեն։ Այս տեղեկութիւն չատ վերջի — Թերեւս հազիւ 10 տօրուան—գործ է. և անկէ առաջ ալ ինչպէս ըսինք մինչեւ 30 ֆր. տարբերութիւն ըրած է յիշեալ դրոշմը։

ՆԱՄԱԿԱԳԻՐ ՍԱԿԱՒԱՐԱՆԱՏԻ

ՀԱՅ Ց,,

Այս է գաղղիական նոր լրագրի մ'անունը որ Բարիզի մէջ ձեռնարկուած է հրատարակել, ազատասիրտ գրագիտուհիներու հովհանակութիւնն և խմբագրութիւնն եղող լրագրի մը իբր հակակշիռ՝ ի լոյս ընծայուած կրօնասէր գրագիտուհիներու խմբագրութեամբ։ Ծեռնադպ տողերը սր խելօնի ծրագրի մը դրոշմը կ'կրեն, այդ նոր հրատարակութեան յայտարարութենէն քաղուածդ մ'են։ «Մեր թուրքն է որ արդի ընկերութեան կազմակերպութեան չանգրուն մէջ, կինը՝ մանաւանդ քրիստոնեայ կինը՝ որ բարքերը պիտի չինէ, մեծ գեր մ'ունի կատարելու օրէնքը չինող մարդոց առընթեր։»

«Թերեւս «կնասիրութիւն» պիտի վերագրուի մեզ և պիտի հարցուի թէ կնամոլնե՞ր ենք մեք։ Ինչպես ամէն բան՝ որ պարզութենէ և դիւրութենէ ելլ ըլլալէ հեռի է. սոյն վերագրերն ալ անհաճոյ է մեզ և իգականութեան [*] գաղափարն՝ որ մարդկութեան երկու կիսան միանգամայն կ'հակառակի, անձիւղ ու անճոռ կ'թուի մեզ։ Այժմեան կրնանք որոշ վճռել թէ կին արժատի չունի՝ մարդու և գաղի չհենն անհնարին է և թէ իգականութեան խնդիրը՝ ծնունդ անհատական անճոռ նուածութեան՝ պարտի ընտանիքի ամբոր և լաւն կազմակերպութեան և կարգ ու սարքի և օրինաց մէջ լուծուի»։

Սոյն նորահաստատ Թերթն՝ որոյ քրիստոնեայ հեղինակուհիներ ու յոյժ ականատես և տաղանդաւոր գրագէտներ ալեակիլ խօսացած են, կ'նայ ի՞նչ ոեւէն նոր փառք և ոյժ մը և հատատ պիտի ներշնչէ և այնու միայն բարիք մը պիտի ըլլայ՝ ընտանութեան և յատաջդիմութեան արծանի։

ԲԱՐԹԵԼԻՄԻ ԿԱՆԴԱՆԱՆ

ՎԱՐԴԱՊԱՍԱԿ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ

Ֆրանսայի Սէն Տընի քաղաքին մէջ անցեալ օր Տեառնընդառաջի տօնին պատեհաւ սովորական արարողութեամբ չորս վարդապասկ օրիորդներու ամուսնութիւնը կատարուած է։

Բիւզանդիոնի ընթերցողներու հետաքրքրութիւնը գոհ ընելու, ժանաւանդ կանայնեաց ոյժը և յարգն ու գործադրութեան չանքը ցոյց տալու նպատակով հարկ կ'համարինք այս հատատութեան ինչ ըլլալը, սկիզբը, և ի՞նչ հանգամանքներու ենթակայած ըլլալու ժամին յետագայ աւելի կատարելութիւնն հաղորդել։ Բանիք նախ որ այս հատատութիւն ժ. դարու գործ մ'է։ 1648ին Սէն-Տընի արքայարանի Պէնէտիքթին կրօնաւոր մը՝ Տէր Աւթօլն Պէլլօ՝ երկիւղած և գիտած մարդ մը՝ կտակ մ'ըրած է որով մէկ կ'ըսէ թէ նկատելով որ քրիստոնեական առաքինութեանց առաջինը գըթութիւնն է, և թէ մարդոց ըրած ողորմութիւններու մէջ ամենէն արժատաւորն՝ աղքատ աղջիկներու հանդէպ եղածն է, որոնք օրինաւոր միջոցներէ զրկուած ըլլալով չեն կրնար ամուսնանալ, ուստի խորհուրդ է որ ամէն տարի ամէնէն աղքատ երեք աղջիկ օժտելու և ամուսնութիւններուն օգնելու բաւական գումար մը յատկացընէ Սէն Տընի քաղաքին։ Հետեւաբար այս նպատակի իրագործութեան 8100 ռակիի գրամագլուխ մը կտակէր է, որ տարեկան 450 ռակիի եկամուտ մը կը բերէ եղեր։ Մինչեւ 1793 տարուէ տարի նոյն արքայարանի կրօնաւորագործով երեք աղքատ օրիորդ ամուսնացուցեր են, բայց Ֆրանսայի յեղափոխութիւնը վրայ գալով, այդ բարի կտակ անգործութեան դատապարտուեր է մինչեւ 1808, եւ որովհետեւ կտակագիր Տէր Պէլլօյի Թղած գրամագլխով Սէն-Տընիի չրջակայքերը գետիններ գնուած և անոնց արժէքը և վարձակալութեան գինն օր ըստ օրէ բարձրացեր և տարեկան երեք աղքատ աղջիկներու ամուսնութեան և օժիտի գինը 150 ռակիի հասնելով ամեր է, ուստի ցարդ չատուներ ամէն տարի երեք չորս աղջիկ կ'ամուսնացընեն նոյն կտակի արդիւնքով։ Այս լուրը առաջ Ֆրանսական Թերթը մանրամասնօրէն այս տարուան չորս վարդապասկներուն և անոնց փեսաներուն անունները, արհեստը և այս առթիւ կատարուած պահկ արարողութեան ամէն մանրամասնութիւնները նկարագրած է, որ մեզ համար կարեւորութենէ զուրկ է, բայց ինչ որ կարեւորագոյն և ուշադրութեան և օրինակի արժանի է, գթութեան գործ մը 250 տարի չարունակ առանց իր նպատակէ չեղլելու գործադրուիլն ըլլալով, արժան տեսնուեցաւ Բիւզանդիոնի ընթերցողներուն հաղորդել։

ՆՈՑՆ

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

Թաթերական Նեբլեայեան Սահմիյ Եղէց
Մխոյեալ Խոյշ Ազգապահակ
ՄՈՒՏՔ

Օթեակներէ	3,140
Ա. կարգի Թիւնեաթոռներէ	3,312
Թուաւոր Նստարանէ	2,540
Անթիւ Նստարանէ	840
Վերնատունէ	1,310
Նուիրատուութիւն	4,011
Մաղիկներէ հասոյթ	456
Կիչէյէ	1,547
	17,156
Մախք	5,408
	11,748
Ապառիկ	1,369
Զուտ հասոյթ	10,379

ԵԼՔ

Թատերական խմբի, նուագի և թատրոնի վարձք	2,841
Տոմսակի տպագրութեան	350
Զանազան ծախք	1,506
Երթեւեկութեան ծախք	63
Թատրոնի պաշտօնէից	365
Թատրոնի զարդուց	141
Մաղիկի տրուած	102
Ցայտարարութեան ցրուիչի	40
	5,408

Խնամակալութիւնս կ'փութայ իր խորին չնորհակալութիւնն յայտնել, ի դիմաց ազգասաց, այն ամէն բարեսէր ազգայնոց, որք հաճեցան օժանդակ կանգնիլ առ ի մխիթարութիւն թաշխ ազգաս կարօտելոց։

Ի դիմաց նախկին Տեօրէն Սորհրդոյ
Ազգ. երից Թաղից Սահմիյ
Վ. Աբէնաղպրի Բ. Աբէնապետ
Գ. Տէ-Ոչէբեան Գ. Թօփալեան
Գանձապետ Լ. Վարդանեան

ԳԱՂԱՓԱԿԱՆ

ԱԼՃԵՐԻԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ.—Թան այդ Ֆրանսական գաղղիականութեան վերջին վիճակագրութեան վրայ խօսելով, ցաւօք կ'յայտնէ օտար ծագում ունեցող տարրին հետզհետէ բազմանալն հոն և ընդհակառակն ֆրանսական տարրին պակսիլը։ Գրեթէ հիմակ արդէն հասարակ են անոնք, եթէ պաշտօնական վիճակագրութեանց Թիւերն անկեղծ են։ «Ալժերիական վիճակագրերը չայլեսի կ'նմանին։ կ'կարծեն թէ վաճառն հետզհետէ կ'ըլլան, ծածկելով զայն իրենց աչքէն։ Եթէ վիճակագրութիւն ըսածին նայինք, 1876ի և 1881ի մարդահամարին միջեւ բացառիկ չարեւելում մը կ'տեսնուի ֆրանսացի բնակչաց վրայ։ Ուրեմն գաղղիականութիւնն յանկարծական կերպացո՛ւմ մը ստացաւ։ Բնաւ երբեք։ Պատճառն այն է որ մինչեւ 1876 բանակը զատ կ'հաշուուէր, և 1881էն ի վեր քաղաքացիներուն հետ կ'հաշուուի։ Այս է

[*].—Ֆեմինիզմ, ֆէմինիզներուն գաղափարն, որք կնոջ «Անկախութիւնը» կ'ջատագովեն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՕՏԱՐ

ՄԱՆՐԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԱՏԵԼԻԵ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՆԻՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՆՐԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԱՏԵԼԻԵ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՆԻՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ՀԱՄԱՐ, ՈՐ ԳՏՆՈՒԻ Է ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԱՒԱՆՔՆԵՐՈՒՄ, ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՊԱՀԱՆՋՈՒԱԾ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՇՈՒԿԱՅԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅԼ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՈՐՈՆՔ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԳՏՆՈՒՈՂ ՄԱՆՐԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԱՏԵԼԻԵՆԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆՐԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԱՏԵԼԻԵ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՆԻՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՆՐԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԱՏԵԼԻԵ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՆԻՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ՀԱՄԱՐ, ՈՐ ԳՏՆՈՒԻ Է ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԱՒԱՆՔՆԵՐՈՒՄ, ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՊԱՀԱՆՋՈՒԱԾ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՇՈՒԿԱՅԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅԼ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՈՐՈՆՔ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԳՏՆՈՒՈՂ ՄԱՆՐԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԱՏԵԼԻԵՆԵՐԸ

ՅԱՎԱՏՄԱՐԴԻՆ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻՑ

ՀԵՂԻՆԱԿ ՂՈՒԿԱՍՈՎԻ ՂԱՎԱՐԵԱՆ

— Այո՛, ես եմ, ես եմ, ես եմ, — ասաց Յով. Ղուկասովիչը, ոտքի թռչելով եւ ձեռքերը երկնքի կողմը պարզելով, — ես եմ այն մարդը, որ ինձ համար ոչ մի բանի չեմ խնայել, որ ամեն ինչ զոհել եմ իմ հայրենիքի համար, որ ամեն ինչ արել եմ, որ ինձ ոչ մի կերպ չդատապարտեն, որ ինձ ոչ մի կերպ չկարողանան մեղադրել, որ ես ոչ մի կերպ չկարողանամ ամաչել իմ արածներից, որ ես ոչ մի կերպ չկարողանամ ինքս ինձ դատապարտել, որ ես ոչ մի կերպ չկարողանամ ինքս ինձ մեղադրել, որ ես ոչ մի կերպ չկարողանամ ինքս ինձ